

ประเด็นการส่งออกช้าง และข้อกังวล

ประกาศกระทรวงและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง จากอดีตถึงปัจจุบัน

1. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องการสงขำ ช้าง และไม้เอกนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ประกาศเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2549 กำหนดให้ช้างมีชีวิต ชิ้นส่วนของช้าง และผลิตภัณฑ์จากช้าง เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร
2. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องกำหนดให้ช้างเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2555 ประกาศเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2555 เป็นการประกาศปรับปรุงมาตรการการส่งออกให้ชัดเจนและเหมาะสมกับสถานการณ์
3. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องยกเลิกประกาศกระทรวงพาณิชย์การสงขำ ช้าง และไม้เอกนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2555 ประกาศเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2555
4. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องสินค้าต้องห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2559 ประกาศเมื่อ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ซึ่งในบัญชีแนบท้าย มีช้าง เป็นสินค้าต้องห้ามนำผ่านราชอาณาจักร (ห้ามส่งออกและนำเข้าประเทศ)
5. คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 60/2559 เรื่องมาตรการป้องกันการนำช้างป่ามาสมมติเป็นช้างบ้าน ประกาศเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2559 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันเดียวกัน โดยให้กรมอุทยานฯ ดำเนินการเก็บตัวอย่างเลือดและ DNA ช้างบ้านทุกเชือก ให้กรมการปกครองทำการบันทึกทะเบียนตัวรูปพรรณ และให้กรมปศุสัตว์ รำง พ.ร.บ. ช้าง เพื่อเป็นการคุ้มครองช้างไทย
6. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการอนุญาตให้สงขำเอกนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 ประกาศเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2562 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2562 ซึ่งมีขั้นตอนการออกประกาศกระทรวงฉบับนี้ ดังนี้

วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2562 กรมการค้าต่างประเทศ (คต.) ได้ประกาศในเว็บไซต์ของ คต. ว่าเตรียมยกวางระเบียบกระทรวงพาณิชย์ เพื่อกำกับดูแลการสงขำ และเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้จนถึงวันที่ 22 มีนาคม 2562

วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2562 กรมการค้าต่างประเทศ (คต.) ได้เปิดเผยว่า ได้ออกระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการอนุญาตให้สงขำเอกนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 และระบุว่าระเบียบนี้ จะบังคับใช้จนกว่า พ.ร.บ. ช้าง พ.ศ. ของกรมปศุสัตว์จะแล้วเสร็จและประกาศใช้ พร้อมทั้งระบุว่า การออกระเบียบนี้ได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับประกันว่าช้างได้รับการดูแลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ตามมาตรฐานสมาคมสวนสัตว์และสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ (World Association for Zoos and Aquariums : WAZA), และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES)

วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2562 ได้ลงประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา (ให้ใช้บังคับได้หลังประกาศในราชกิจจานุเบกษา 60 วัน นั่นก็คือวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2562)

World Animal Protection
7th Floor, Olympia Thai Plaza, 444 Ratchadaphisek Road,
Samesennok, Huay Kwang, Bangkok 10310 Thailand

T: +66 2 513 0475 F: +66 2 513 0477 E: contact@worldanimalprotection.or.th

W: www.worldanimalprotection.or.th

World Animal Protection is the operating name of World Society for the protection of Animals. Company Limited by Guarantee in England and Wales, Registration No. 4029540. Registered Charity 1081849.

เนื้อหาสาระหลักๆ ของประกาศกระทรวงฯ ในการอนุญาตให้ส่งออกช้าง พ.ศ. 2562

ประเด็นหลักๆ	รายละเอียด
หน่วยงานของรัฐที่ทำการส่งออกช้างได้	<ol style="list-style-type: none">กรมอุทยานฯ (และเป็นหน่วยงานออกใบอนุญาตด้วย)องค์การสวนสัตว์ฯองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
ส่งออกช้างมีชีวิตได้เฉพาะกรณี	<ol style="list-style-type: none">เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐเพื่อการศึกษาวิจัย? ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐ
การส่งออกชิ้นส่วนของช้าง และผลิตภัณฑ์	<ol style="list-style-type: none">บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล สามารถขออนุญาตได้เพื่อการศึกษาวิจัย แต่ไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์ถ้าเป็นชิ้นส่วนของช้าง ที่เป็นวัตถุโบราณ ต้องมีใบอนุญาตนำวัตถุโบราณออกนอกราชอาณาจักร
ช้างที่ส่งออก	<ol style="list-style-type: none">ช้างต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 ปี มีตัวรูปพรรณ และหน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มีการกำหนดจำนวนช้างส่งออกแต่ละครั้งต่อปีของแต่ละหน่วยงาน คือ 2 เชือกต่อหน่วยงานต่อปีมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนตามโครงการวิจัย แต่ไม่เกิน 5 ปี ถ้าแม่ช้างเกิดลูกในต่างประเทศ จะต้องนำลูกช้างกลับไทยด้วยตามกำหนดมีการทำสัญญาค้ำประกันระหว่างผู้ส่งออกกับกรมอุทยานฯ เป็นจำนวนเงิน 5,000,000 บาทต่อเชือกจะต้องมีความรู้ช้างอย่างน้อย 2 คน ต่อช้าง 1 เชือก ไปดูแลช้างในระหว่างอยู่ต่างประเทศ และมีการไปตรวจสอบความเป็นอยู่ จากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจากไทย และสัตว์แพทย์ทุกปีระหว่างช้างอยู่ในต่างประเทศ ห้ามเคลื่อนย้ายช้างจากสถานที่ที่กำหนดไว้ในข้อตกลงการเก็บน้ำเชื้อ การผสมเทียม และการขยายพันธุ์ ต้องได้รับการอนุญาตจากกรมอุทยานฯ

World Animal Protection
7th Floor, Olympia Thai Plaza, 444 Ratchadaphisek Road,
Samesennok, Huay Kwang, Bangkok 10310 Thailand

T: +66 2 513 0475 **F:** +66 2 513 0477 **E:** contact@worldanimalprotection.or.th

W: www.worldanimalprotection.or.th

World Animal Protection is the operating name of World Society for the protection of Animals. Company Limited by Guarantee in England and Wales, Registration No. 4029540. Registered Charity 1081849.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์เพื่อกำกับดูแลการส่งออกช้าง ฉบับล่าสุดนี้ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และไม่เป็นที่ยอมรับจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะจากองค์กรด้านการอนุรักษ์ช้าง และองค์กรที่ทำงานด้านคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ ทั้งจากไทยและต่างประเทศ รวมทั้งนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านช้าง ประเด็นต่างๆ ที่มีความกังวลต่อการส่งออกช้างไทย มีดังนี้

1. กระบวนการออกประกาศกระทรวงเพื่อบังคับใช้
2. การส่งออกช้างเป็นการส่งเสริมให้ช้างได้รับความทุกข์ทรมาน
3. บทเรียนการส่งออกช้างในอดีต
4. การส่งออกช้างและชิ้นส่วนของช้างและผลิตภัณฑ์ อาจจะมีการละเมิดอนุสัญญา CITES

กระบวนการออกประกาศกระทรวงเพื่อบังคับใช้

หลังจากที่ไม่มีการส่งช้างออกต่างประเทศ มาเป็นระยะเวลา 10 ปี ดังนั้นจึงไม่ทราบว่าจะเพราะสาเหตุใด จึงต้องมีการเร่งรีบทำประกาศกระทรวงฉบับนี้ขึ้นมา และมีการทำขึ้นมาในช่วงระยะเวลาที่จะเปลี่ยนผ่านรัฐบาล เนื่องจากในเดือนมีนาคม ความสนใจของสังคมไทยเน้นไปที่การเตรียมการเลือกตั้ง แต่กรมการค้าต่างประเทศ (คต.) กลับมีการปรึกษารื้อหรือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงนี้ และมีการเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของกรมเท่านั้น และเป็นระยะเวลาที่สั้นมากๆ คือจากวันที่ 10-22 เดือนมีนาคม เท่านั้นเอง และกรม คต. ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 10 เดือนเมษายน ว่าได้มีการประกาศให้ปลดล็อกส่งออกช้างได้ และได้มีการประกาศเป็นกระทรวงออกมาแล้ว และสังคมส่วนมากจึงได้รับรู้กันทั่วไป

ข้อเสนอแนะ เรายังจะมีการเสนอให้มีการทบทวน และรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบคอบอีกครั้ง โดยเปิดให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เจ้าของปางช้าง คนเลี้ยงช้าง นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ องค์กรอนุรักษ์ และคุ้มครองสัตว์ เป็นต้น รวมทั้งหาแนวทางในการที่จะยกเลิกหรือระงับประกาศกระทรวงฉบับนี้ด้วย

การส่งออกช้างเป็นการส่งเสริมให้ช้างได้รับความทุกข์ทรมาน

การส่งออกช้างไปต่างประเทศ ไม่ว่าจะเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี หรือเพื่อการศึกษาวิจัย ล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมช้างให้ได้รับความทุกข์ทรมาน การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี ไม่จำเป็นต้องมีสัตว์มาเกี่ยวข้อง เพราะมีปัจจัยอื่นและมีสิ่งอื่นที่จะมาแลกเปลี่ยนกันได้ ส่วนการศึกษาวิจัย นักวิจัยควรที่จะมาทำการศึกษาวิจัยในบ้านเราที่เป็นถิ่นดั้งเดิมที่ช้างอาศัยอยู่ ไม่มีความจำเป็นเลยที่จะส่งช้างออกนอกเพื่อการศึกษาวิจัย เพราะช้างที่ไปอยู่ต่างประเทศ ต้องได้รับทรมานทุกทรมานกับการอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยว และอาจจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวตลอดชีวิต อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างจากแหล่งถิ่นกำเนิดอย่างมาก ทั้งสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ อาหาร และสถานที่อาศัย อยู่ในสภาพที่จำกัด เช่น อาศัยอยู่ในโดมหรือคอกมิดชิด ที่มีเครื่องทำความอบอุ่นตลอดเวลา ในช่วงที่มีอากาศหนาวมากๆ เป็นต้น นอกจากนั้นช้างแทบไม่มีโอกาสในการแสดงออกตามพฤติกรรมทางธรรมชาติเลย เนื่องจากช้างเป็นสัตว์สังคม ดังนั้นช้างที่ส่งออกจะไม่มีการเล่นรู้และขาดความสัมพันธ์จากโขลงของตนเองไปเลย

ข้อเสนอแนะ เราไม่น่าจะมีการสนับสนุนให้มีการส่งช้างออกเด็ดขาด เพราะการส่งออกช้างไม่ถูกต้องก็ตาม ล้วนเป็นการสนับสนุนให้ช้างได้รับความทุกข์ทรมานตลอดชีวิต และขัดกับหลักการอิสรภาพ 5 ข้อ

World Animal Protection
7th Floor, Olympia Thai Plaza, 444 Ratchadaphisek Road,
Samesennok, Huay Kwang, Bangkok 10310 Thailand

T: +66 2 513 0475 F: +66 2 513 0477 E: contact@worldanimalprotection.or.th

W: www.worldanimalprotection.or.th

World Animal Protection is the operating name of World Society for the protection of Animals. Company Limited by Guarantee in England and Wales, Registration No. 4029540. Registered Charity 1081849.

บทเรียนการส่งออกช้างในอดีต

ในอดีตที่ผ่านมา เราเคยมีการส่งออกช้างไปต่างประเทศ และได้เกิดประเด็นปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นแค่ส่วนหนึ่งของการส่งออกช้างไทยไปต่างประเทศ

1. เราไม่มีการติดตามและรวบรวมข้อมูลการส่งออกช้างที่ตีพอ และข้อมูลเหล่านี้ไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ทำให้เราไม่ทราบรายละเอียดข้อมูลอย่างแท้จริงเลยว่า เราเคยส่งช้างออกไปแล้วเท่าไร และช้างเหล่านั้นไปอยู่ที่ไหนบ้าง
2. การส่งออกช้างที่อ้างว่าเพื่อการศึกษาวิจัยในอดีต เราไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่า เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น เราได้มีการนำช้างกลับมาหรือไม่ ถ้านำกลับมาแล้วมีจำนวนเท่าไร นอกจากนี้เคยมีการรายงานข่าวว่า ช้างไทยที่ส่งไปประเทศเยอรมัน กรมอุทยานฯ ก็เคยคิดที่จะดำเนินการเรื่องนี้กับผู้ส่งออก แต่ ปัจจุบันช้างก็ยังไม่ได้กลับไทยเลย
3. เคยมีรายงานว่าได้มีช้างตายระหว่างขนส่งไปประเทศจีน ดังนั้นการขนส่งในระยะทางไกลๆ อาจจะทำให้ช้างเกิดความเครียด และเกิดความอ่อนแอในระหว่างเดินทางได้
4. ไทยเคยส่งช้างไปประเทศญี่ปุ่นและออสเตรเลีย และมีรายงานว่าเกิดความขัดแย้ง เรื่องตัวรูปพรรณช้างไม่ชัดเจน หรืออาจจะไม่มี และมีการสงสัยว่าอาจจะเป็นช้างจากป่าที่นำมาสวมทะเบียน อย่างไรก็ตามแล้วแต่ช้างก็ยังคงถูกส่งออกไปได้แบบเคลือบเคลงสงสัยของสังคม
5. ไทยไม่เคยมีกลไกในการติดตามดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ส่งออกช้างจากประเทศไทย ว่าช้างที่ส่งออกมีความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมหรือไม่ รวมทั้งการดูแลช้างเหล่านั้น เราเคยมีรายงานข่าวว่าช้างไทยตายที่ต่างประเทศ เช่น กรณีที่ประเทศออสเตรเลีย ช้างตายที่เกิดจากการติดเชื้ และลูกช้างตายหลังคลอด เป็นต้น
6. ช้างไทยที่ส่งออก มีชีวิตส่วนมากอยู่ในสวนสัตว์ที่แคบๆ ตลอดชีวิต และอยู่ในโรงละครสัตว์ เพื่อทำการแสดงโชว์ความสามารถให้นักท่องเที่ยวชม ดังนั้นตลอดทั้งชีวิตของช้างไม่น่าที่จะให้เขาไปเดินสุดและใช้ชีวิตแบบนี้ ช้างเป็นสัตว์ป่าควรจะใช้ชีวิตในป่าหรือในสถานที่ที่ใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด

การส่งออกช้างและชิ้นส่วนของช้างและผลิตภัณฑ์ อาจจะมีการละเมิดอนุสัญญา CITES

ภายใต้อนุสัญญา CITES ที่ได้มีอนุสัญญานี้มาตั้งแต่ ปี 2518 และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อปี 2526 เป็นประเทศที่ 80 และปัจจุบันมีประเทศภาคีสมาชิกทั้งสิ้น 183 ประเทศ ช้าง (ทั้งช้างเอเชีย และช้างแอฟริกา) อยู่ในชนิดพันธุ์บัญชีหมายเลข 1 (Appendix 1) ตามอนุสัญญานี้ ที่ห้ามทำการค้าเด็ดขาด ยกเว้นเพื่อการศึกษาวิจัยระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นการออกประกาศกฎกระทรวงปลดล๊อคส่งออกช้าง อาจจะมีการแอบอ้างหรือกระทำความผิดต่ออนุสัญญา CITES ได้ เนื่องจากราคาช้างในปัจจุบันมีราคาสูงมาก และจะมีราคาสูงขึ้นไปอีก ถ้ามีการส่งออกถึงประเทศปลายทาง สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่อาจจะทำให้เกิดการค้าช้างได้

การอนุญาตให้ส่งออกชิ้นส่วนของช้าง และผลิตภัณฑ์ช้าง ก็เช่นกันอาจจะมีการแอบอ้างได้ง่ายกว่าช้างมีชีวิต ในประเด็นนี้บุคคลและนิติบุคคล ก็สามารถขออนุญาตส่งออกชิ้นส่วนช้างและผลิตภัณฑ์ช้างได้ ถึงแม้ว่าจะกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยก็ตาม นอกจากนั้น ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยเป็นประเทศทางผ่านของการลักลอบค้าสัตว์ป่า และชิ้นส่วนสัตว์ป่า ดังนั้นอาจจะเกิดความเสี่ยงให้มีการแอบอ้างค้าขายชิ้นส่วนช้างและผลิตภัณฑ์จากช้างได้

World Animal Protection
7th Floor, Olympia Thai Plaza, 444 Ratchadaphisek Road,
Samesennok, Huay Kwang, Bangkok 10310 Thailand

T: +66 2 513 0475 F: +66 2 513 0477 E: contact@worldanimalprotection.or.th

W: www.worldanimalprotection.or.th

World Animal Protection is the operating name of World Society for the protection of Animals. Company Limited by Guarantee in England and Wales, Registration No. 4029540. Registered Charity 1081849.